

פרשת נח - מקורות

1. וַיְהִי בְּנֵי נֹחַ הַיְצְאָאִים מִן הַתְּבָה, שֵׁם נֹחַם וַיִּפֹּת, וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן.

שְׁלֹשָׁה אֱלֹהֵי בְּנֵי נֹחַ, וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ.

וַיַּחֲל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה, וַיִּטַּע כָּרְם.

וַיִּשְׁתֶּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה.

וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו, וַיַּגִּד לְשָׁנֵי אָחִיו בְּחוּץ.

וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפֹּת אֶת הַשְּׂמֵלָה וַיִּשְׂמֵנוּ עַל שִׁכְמָם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרָנִית, וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית, וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ.

וַיִּיקָץ נֹחַ מִיַּיְנוֹ, וַיִּדַע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן.

וַיֹּאמֶר: אֲרוּר כְּנַעַן, עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחִיו.

וַיֹּאמֶר: בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שָׁם, וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ.

יִפֹּת אֱלֹהִים לְיִפֹּת, וַיִּשְׁכַּן בְּאֶהְלֵי שָׁם, וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ. [בראשית ט' י"ט - כ"ז]
2. ראשית - עשייה - לכאורה - איננה ראייה. יתרה מזו, אם אכן היתה ראייה - מניין הוא יודע? אם יש כאן מעשה המותיר עקבות - אזי יש פשר פשוט יותר לידעה.

שנית - בנו הקטן על פי סדר הבנים המופיע כמה וכמה פעמים בפרשה הוא יפת, ואילו הרואה הוא חם.

שלישית - באופן מוזר ולא ברור, מורה התורה כי 'חם הוא אבי כנען'.

רביעית - נח מקלל שלוש פעמים את כנען, ולא את חם שראה את ערוותו.
3. איתי אליצור כתב מאמר מעניין בנושא, בעתון מקור ראשון, במוסף שבת חידת כנען.

המבול הגדול מסתיים בפרשה קטנה וחידתית, של מעשה חם בנח אביו, שבעקבותיו מקולל כנען בנו (של חם) קללה נמרצת: 'עבד עבדים יהיה לאחיו' (בראשית ט, י"ח - כ"ט). קטנה הפרשה, אך חידותיה רבות.

ראשית, אם חם חטא, מדוע נח מקלל את כנען ולא את חם? ואם התכוון לקלל את זרעו של חם, הרי גם פוט ומצרים וכוש הם בני חם, ומדוע דווקא כנען נתקלל? ומדוע, מאידך, דווקא כנען זכה לכבוד המיוחד להימנות עם בני הדור הראשון בפסוק הפתיחה לפרשה: ויהיו בני-נח היוצאים מן-התיבה שם, וחם ויפת; וחם הוא אבי כנען. ומעל לכל, מה בדיוק היה חטאו של חם? הוא מתואר בחלקו הראשון של פסוק אחד קצר: וירא חם אבי כנען את ערוות אביו. מהי 'ראיית ערוות אביו'?

אפשר לפרש שהכוונה לפשוטן של המילים, לראיית עיני הבן את ערוות האב. כך לכאורה עולה מהמשך המעשה, כאשר שם ויפת לוקחים את השמלה 'ופניהם אחורנית, וערוות אביהם לא ראו'. אכן, לא נאה לבן לראות את ערוות אביו, אבל בשום מקום לא מצאנו שזה חטא חמור כל כך, לא לבני נח ואפילו לא לבני ישראל.

לכן הדעת נוטה למעשה של גילוי עריות, שהרי זה פשוטו של הביטוי "לראות ערוה" בלשון המקרא. ואכן, המדרש מעמיס על חם עבירות קשות ונוראות, שאינן מפורשות בכתוב (ונחלקו אמוראים: זה אמר רבעו וזה אמר סרסו). אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו: בלשון המקרא "לראות ערוה" או "לגלות ערוה" פירושם יחסי אישות בין איש ואישה, ופשוטו האמיתי של

הביטוי ראיית-ערווה כשהוא מופנה כלפי זכר, פירושו לשכב עם אשתו. כך, "ואיש אשר ישכב את אשת אביו ערוות אביו גילה", והבא על אשת אחיו מוזהר "ערוות אחיך היא".

מהו הסיפור שהכתוב מצניע כאן מאחורי רמזים? שני רמזים רמז הכתוב, מלבד הלשון "ערוות אביו". ראשית, "וירא חם אבי כנען את ערוות אביו" מה עניין כנען לכאן? הרמז השני מוצנע בתיאור ההתגלות של נח: "ויתגל בתוך אהלה". כתיב אהלה וקרי אהלו. כתיב זה מוליך אותנו אל פסוק בפרשת וישלח: "ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר... וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל..". (גם אצל אברהם מופיע הכתיב הזה "ויט אהלה", והמדרש שם אומר שמדובר למעשה באוהל שרה).

כלומר, כאשר מדובר באוהל משכבה של האישה, הכתוב מצניע אותו מאחורי קרי וכתיב אהלו/אהלה, המשתמע לשתי פנים. לא נח לבדו שתה והתגלה, ולא באוהלו היה הדבר, אשתו היתה איתו. ואולי אפילו היא בלבד השתכרה והתגלתה בתוך אהלה, והכתוב מצניע ומכסה ורומז בקרי וכתיב. ולא את אביהם העירום כיסו שם ויפת בלכתם אחורנית, אלא את אשתו, וזה פירוש הביטוי 'וערוות אביהם לא ראו'. אבל חם הלך ושכב איתה, וביאה זו הפכה אותו לאבי כנען שנולד מאשת אביו.

כנען, הבן הלא חוקי, נותר 'ארור', ומעשה חם אביו – לדראון עולם. לכאורה, בעיני הבריות, יש עתה לנח ארבעה בנים: שם ויפת, חם וכנען. לכן מדגיש הפסוק הפותח ואומר: ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה שם וחם ויפת, וחם (ולא נח) הוא אבי כנען. שלושה (ולא ארבעה) אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ נח ומשפחתו יוצאים מהתיבה, הכל שומם, הקשת נראית בענן והעולם מתחיל מחדש. דווקא ברגע הזה, מגיעה האכזבה הגדולה, כאשר הסיפור הראשון שבו מתחיל העולם החדש, הוא סיפור חטאו המכוער של חם בן נח וקללת כנען בנו. חטא בזוי כל כך, שמרוב שפלותו – אפילו לא הוזכר בפירוש מה קרה בו.